

Werkinstructie dienstweigering en desertie in Joegoslavië

Werkinstructie 234

*Aan: Directeur Uitvoering
Regiodirecteuren IND
Hoofd APV
c.c. Hoofd DVB
Landsadvocaat
ACV
Ministerie van Buitenlandse
Zaken/DPC*

*Van: Hoofddirecteur IND
Doorkiesnummer (070) 3703122
Datum: 7 augustus 2000
Vindplaats: EDS Raadplegen, tref-
woord FRJ, objecttype
'Werkinstructie'
Onderwerp: Dienstweigering en deser-
tie in de Federale Republiek
Joegoslavië (FRJ)*

Inleiding

Op 17 november 1999 heeft de Minister van Buitenlandse Zaken een ambtsbericht uitgebracht over de situatie van dienstplichtigen in de FRJ (EDS Object id. 950666).

Naar aanleiding hiervan heb ik de volgende instructie vastgesteld. IND-Werkinstructie nr. 213 is niet meer van toepassing op personen uit de FRJ, die dienstweigering en desertie als grond voor hun asielaanvraag aangeven.

1. Algemene uitgangspunten

In deze werkinstructie worden indicaties gegeven voor het verlenen van een A-status dan wel een vergunning tot verblijf om klemmende redenen van humanitaire aard. Deze indicaties zijn géén criteria: het enkele behoren tot de desbetreffende categorie impliceert niet dat per definitie statusverlening moet plaatsvinden.

De beoordeling of betrokkene in aanmerking komt voor een A-status of een vergunning tot verblijf vindt plaats ná vaststelling of de verklaringen geloofwaardig zijn. Bij de vaststelling van de geloofwaardigheid van de verklaringen speelt ook het (gedeeltelijk) ontbreken van docu-

menten een rol. Daarbij is op aanvragen om toelating van voor 1 februari 1999 IND-Werkinstructie nr. 179 ('Bewijslast (ongedocumenteerde) asielzoeker inzake vaststelling reisroute') van toepassing. Op aanvragen vanaf 1 februari 1999 is de Wet Ongedocumenteerden van toepassing (zie TBV 1999/3). Vervolgens dient de zwaarwegendheid van de gevreesde/te vrezen gebeurtenissen bij de beoordeling of tot statusverlening wordt overgegaan te worden betrokken. Bij een beroep op vluchtelingenstatus geldt in het bijzonder dat degenen van wie vervolging wordt gevreesd op de hoogte moeten zijn of kunnen geraken van de omstandigheden waarop de asielzoeker zich beroept.

Bij een beroep op vluchtelingenstatus en toetsing aan de voorwaarden voor toelating om klemmende redenen van humanitaire aard, dient daarnaast het verband tussen het tijdstip van de vlucht en de gebeurtenissen die aanleiding hebben gevormd het land te verlaten aannemelijk te worden gemaakt.

Alle aanvragen dienen te worden bezien op de contra-indicaties genoemd in IND-Werkinstructies nrs. 163 ('Toepassing art. 1F Vluchtelingenverdrag') en 164 ('Contra-indicaties in asielzaken').

2.1 Beoordeling van asielaanvragen van vreemdelingen afkomstig uit de FRJ die zich beroepen op dienstweigering of desertie uit het Joegoslavische leger

Naar aanleiding van de verschillende conflicten die zich hebben voorgedaan in en tussen de deelrepublieken van het voormalige Joegoslavië wordt in deze werkinstructie een onderscheid gemaakt tussen vier verschillende tijdvakken. Deze zullen afzonderlijk worden behandeld.

Bij de beoordeling van de asielaanvragen van vreemdelingen uit de FRJ die zich beroepen op dienstweigering of desertie, wordt voorop gesteld dat de asielzoeker aannemelijk dient te maken dat er in zijn geval sprake is van dienstweigering of desertie uit het

Joegoslavische leger. Van de asielzoeker wordt verwacht dat hij omtrent zijn dienstweigering of desertie consistente, gedetailleerde en geloofwaardige verklaringen aflegt, die hij bij voorkeur kan staven met documenten. Echter het enkel ontbreken van documenten, zoals de oproep ter vervulling van de dienstplicht, is onvoldoende om de aanvraag op deze grond af te wijzen en moet bezien worden in samenhang met het eventueel ontbreken van identiteits/nationaliteitspapieren, reisroute en zijn overige asielmotiveven.

Het algemene Nederlandse beleid inzake dienstweigering en desertie is gebaseerd op de uitspraak van de REK inzake Antikian van 12 april 1995 (EDS Object id. 368610). Uit deze uitspraak blijkt dat dienstweigering of desertie kan leiden tot vluchtelingenstatus indien de asielzoeker:

A. vanwege zijn ras, religie, nationaliteit, zijn lidmaatschap van een bepaalde sociale groep of politieke overtuiging, gegronde vrees heeft voor onevenredige of discriminatoire bestraffing of tenuitvoerlegging van de straf wegens dienstweigering of desertie of als hij vanwege (één van) de in de aanhef van deze categorie genoemde redenen gegronde vrees heeft voor andere discriminatoire behandeling dan bovenmatige bestraffing of tenuitvoerlegging van een straf; of

B. tot zijn weigering komt doordat hij ernstige, onoverkomelijke gewetensbezwaren heeft op grond van zijn godsdienstige of andere diepgewortelde overtuiging die zijn dienstweigering of desertie voorschrijven, en er in zijn staat van herkomst geen mogelijkheid is om ter vervanging van militaire dienst een niet-militaire dienstplicht te vervullen; of

C. is gekomen tot dienstweigering of desertie, omdat hij niet betrokken wenst te worden bij een (soort) militaire actie die is veroordeeld door de internationale gemeenschap als strijdig met de grondbeginselen van humaan gedrag of die in strijd is met de fundamentele normen die gelden tijdens een gewapend conflict. Dit

geldt ook, indien hij tot desertie of dienstweigering heeft besloten, omdat hij een gegronde vrees heeft in een conflict te worden ingezet tegen zijn eigen volk of familie.

Deze 3 categorieën zullen bij de behandeling van de verschillende tijdvakken worden gebruikt.

Voor de structuur van het Joegoslavische leger, rekruteringswijze en documenten wordt verwezen naar hetgeen hierover is opgenomen in het algemene ambtsbericht van de Minister van Buitenlandse Zaken van 17 november 1999 (zie met name pag. 5-11 van dit ambtsbericht). De strafmaat voor het zich onttrekken aan de dienstplicht is neergelegd in artikel 340 van de Wet inzake de Joegoslavische strijdkrachten (pag. 15 van het ambtsbericht) en de artikelen 214 en 226 van het Joegoslavische Wetboek van Strafrecht. De strafmaat voor desertie is neergelegd in de artikelen 217 en 226 van het Wetboek van Strafrecht (pag. 16 van het ambtsbericht). Ter verduidelijking van de geldende Joegoslavische wetgeving wordt naar voren gebracht, dat in de Joegoslavische wet het begrip desertie niet wordt gehanteerd. In deze wetgeving wordt gesproken over ongeoorloofde afwezigheid. Alternatieve dienstplicht wordt in artikel 137 van de grondwet van de FRJ geregeld (pag. 6 van het ambtsbericht).

2.a. Periode van de oorlog in Bosnië-Herzegovina tot 14 december 1995

Dit is de periode die valt onder de amnestiewet van 22 juni 1996 (zie pag. 20 van het ambtsbericht). Vreemdelingen uit de FRJ die zich er op beroepen dat zij in bovengenoemde periode dienst hebben geweigerd of zijn gedeserteerd uit het Joegoslavische leger komen in beginsel niet in aanmerking voor verlening van een A-status of voor verlening van een vergunning tot verblijf op humanitaire gronden.

Toetsing aan Antikian-categorieën:
A. Onder de amnestiewet van 22 juni 1996 vallen alle personen uit de FRJ, ongeacht etnische afkomst, die in de periode tot 14 december 1995 vergripen hebben gepleegd die omschreven zijn in artikelen 214 (dienstweigering) en 217 (desertie) van het Wetboek

van Strafrecht van de FRJ. Reserve-officieren en reserve-onderofficieren vallen ook onder deze wet. (p. 15-16 en p. 20 van het ambtsbericht). Beroepsmilitairen en officieren vallen niet onder deze wet. Nu de strafmaten voor dienstweigering en desertie (in oorlogstijd) niet als onevenredig zwaar of discriminatoir zijn aan te merken en er geen sprake is van discriminatoire of bovenmatige bestraffing op grond van één van de vervolgingsgronden kan desertie in dit geval niet leiden tot vluchtelingschap (zie pag. 16-17 van het ambtsbericht).
B. Allereerst dient te worden vastgesteld of de vreemdeling wegens ernstige, onoverkomelijke gewetensbezwaren tot dienstweigering of desertie is gekomen. Indien hiervan sprake is, dient de vreemdeling aannemelijk te maken dat hij getracht heeft gebruik te maken van de mogelijkheid alternatieve dienstplicht te vervullen.
C. Hiervan is in deze periode geen sprake.

2.b. Periode van 14 december 1995 tot 28 februari 1998

Dit is de periode die valt tussen de amnestiewet en het uitbreken van de Kosovo-crisis. Vreemdelingen uit de FRJ die zich er op beroepen dat zij in bovengenoemde periode dienst hebben geweigerd of zijn gedeserteerd uit het Joegoslavische leger komen in beginsel niet in aanmerking voor verlening van een A-status of voor verlening van een vergunning tot verblijf op humanitaire gronden.

Toetsing aan Antikian-categorieën:
A. De strafmaten voor dienstweigering en desertie, zoals vermeld in bovengenoemd ambtsbericht (pag. 15 e.v. van het ambtsbericht) zijn niet als onevenredig zwaar of discriminatoir aan te merken. Er is geen sprake van onevenredige of discriminatoire bestraffing op grond van de één van de vervolgingsgronden.
B. Allereerst dient te worden vastgesteld of de vreemdeling wegens ernstige, onoverkomelijke gewetensbezwaren tot dienstweigering of desertie is gekomen. Indien hiervan sprake is, dient de vreemdeling aannemelijk te maken dat hij getracht heeft gebruik te maken van de mogelijkheid alternatieve dienstplicht te vervullen.
C. Hiervan is in deze periode geen sprake.

2.c. Periode van 28 februari 1998 tot 26 juni 1999

Deze periode valt gelijk met het Kosovo-conflict, waarbij het Joegoslavische leger acties uitvoerde in Kosovo (zie pag. 12 van het ambtsbericht). Vreemdelingen uit de FRJ die zich er op beroepen dat zij in bovengenoemde periode dienst hebben geweigerd of zijn gedeserteerd uit het Joegoslavische leger en ingezet dreigden te worden dan wel ingezet zijn bij de campagne tegen de etnische Albanezen in Kosovo kunnen in de hieronder beschreven gevallen in aanmerking komen voor toelating als vluchteling op grond van de C-categorie.

Toetsing Antikian-categorieën:

A. De strafmaten voor dienstweigering en desertie, zoals vermeld in bovengenoemd ambtsbericht van 17 november 1999 (pag. 15 e.v. van het ambtsbericht) zijn niet als onevenredig zwaar of discriminatoir aan te merken. Er is geen sprake van onevenredig zware of discriminatoire bestraffing op grond van één van de vervolgingsgronden.

B. Allereerst dient te worden vastgesteld of de vreemdeling wegens ernstige, onoverkomelijke gewetensbezwaren tot dienstweigering of desertie is gekomen. Voorts dient betrokkene aannemelijk te maken dat hij getracht heeft gebruik te maken van de mogelijkheid van alternatieve dienstplicht. Hierbij wordt opgemerkt dat het gedurende de staat van oorlog (van 24 maart 1999 tot 26 juni 1999) niet mogelijk was om erkenning als gewetensbezwaarde te verzoeken en alternatieve dienstplicht te vervullen (zie pag. 7 van het algemene ambtsbericht).

C. In deze periode is er sprake geweest van een (soort) militaire actie die is veroordeeld door de internationale gemeenschap als strijdig met de grondbeginselen van humaan gedrag.

2.c.1. Inwoners van Servië

Toelating als vluchteling op grond van de C-categorie is geïndiceerd indien de asielzoeker ten tijde van zijn oproep ter vervulling van zijn militaire dienst of herhalingsoefening zijn woonplaats in Servië had of zijn woonplaats hier had terwijl hij als dienstplichtige of beroepsmilitair uit het Joegoslavische leger is gedese-

teerd. Er dient derhalve geen onderscheid naar etniciteit te worden gemaakt, maar naar woonplaats nu door de Servische autoriteiten bij het oproepen ter vervulling van de dienstplicht of bestraffing wegens weigering van dienstplicht of desertie geen onderscheid wordt gemaakt op grond van etniciteit.

2.c.2. Inwoners van Montenegro

Voor inwoners van Montenegro geldt dat zij niet voor toelating als vluchteling op grond van de C-categorie in aanmerking komen.

Onder inwoner van Montenegro wordt verstaan de asielzoeker die ten tijde van zijn oproep ter vervulling van zijn militaire dienst of herhalingsoefening zijn woonplaats in Montenegro had of zijn woonplaats hier had terwijl hij als dienstplichtige of beroepsmilitair uit het Joegoslavische leger gedeserteerde. Voor personen die woonachtig zijn in Montenegro geldt dat zij beschermd worden door de Montenegrijnse politie en dat er tot dusverre geen arrestaties van dienstweigeraars en deserteurs zijn verricht. Dit geldt voor alle inwoners van Montenegro ongeacht hun etnische afkomst.

2.c.3. Inwoners van Kosovo

Voor inwoners van Kosovo geldt dat zij niet voor toelating als vluchteling op grond van de C-categorie in aanmerking komen.

Onder inwoner van Kosovo wordt verstaan de asielzoeker die ten tijde van zijn oproep ter vervulling van zijn militaire dienst of herhalingsoefening zijn woonplaats in Kosovo had of zijn woonplaats hier had terwijl hij als dienstplichtige of beroepsmilitair uit het Joegoslavische leger is gedeserteerd.

Hierbij wordt opgemerkt dat uit het ambtsbericht blijkt dat etnische Albanezen uit Kosovo in de laatste jaren slechts incidenteel en op willekeurige wijze zijn opgeroepen voor het vervullen van de militaire dienstplicht (pag. 20 van het ambtsbericht). Er zullen derhalve weinig of geen asielaanvragen van etnische Albanezen uit Kosovo zijn die een beroep kunnen doen op vluchtelingenschap wegens dienstweigering of desertie.

Voor de overige inwoners van Kosovo geldt dat zij wel zijn opgeroepen voor het vervullen van militaire

dienstplicht of herhalingsoefeningen (pag. 20 van het ambtsbericht). Echter sinds het beëindigen van het Kosovo-conflict strekt de macht van de Joegoslavische strijdkrachten ter vervolging en bestraffing van dienstweigeraars en deserteurs zich niet meer uit tot Kosovo, dat sinds het einde van het conflict onder controle staat van een internationale vredesmacht. Inwoners van Kosovo komen derhalve niet in aanmerking voor toelating als vluchteling op grond van de C-categorie.

Nogmaals wordt benadrukt dat tijdens het nader gehoor extra aandacht moet worden besteed aan de geloofwaardigheid van het asielrelaas. Daarbij dient tevens aandacht te worden besteed aan de tijd tussen de dienstweigering of desertie uit het Joegoslavische leger en het vertrek naar en de asielaanvraag in Nederland. Tot statusverlening dient pas te worden overgegaan indien betrokkene hierover geloofwaardige en consistente verklaringen heeft afgelegd. Dit geldt sterker naarmate de tijdsperiode tussen desertie of dienstweigering en het vertrek uit de FRJ en de asielaanvraag in Nederland langer is.

2.d. Periode vanaf 26 juni 1999

Dit is de periode na de beëindiging van het Kosovo-conflict (zie pag. 12 van het ambtsbericht).

Vreemdelingen uit de FRJ die zich er op beroepen dat zij vanaf 25 juni 1999 dienst hebben geweigerd of zijn gedeserteerd uit het Joegoslavische leger komen niet in aanmerking voor toelating als vluchteling op grond van de C-categorie. Dit laat onverlet dat in voorkomende gevallen een asielzoeker in aanmerking kan komen voor toelating als vluchteling op grond van de B-categorie.

Toetsing aan Antiklan-categorieën:

A. De strafmaten voor dienstweigering en desertie, zoals vermeld in bovengenoemd ambtsbericht (pag. 15 e.v. van het ambtsbericht) zijn niet als onevenredig zwaar of discriminatoir aan te merken. Er is geen sprake van onevenredige zware of discriminatoire bestraffing op grond van één van de vervolgingsgronden.

B. Allereerst dient te worden vastgesteld of de vreemdeling wegens ernstige, onoverkomelijk gewetensbezwaren

tot dienstweigering of desertie is gekomen. Indien hiervan sprake is, dient de vreemdeling aannemelijk te maken dat hij getracht heeft gebruik te maken van de mogelijkheid alternatieve dienstplicht te vervullen.

C. Hiervan is in deze periode geen sprake.

2.2. Bijzondere aandachtspunten

2.2.1. Artikel 1F Vluchtelingenverdrag

Bij personen die stellen te zijn gedeserteerd uit het Joegoslavische leger dient extra aandacht te worden besteed aan de betrokkenheid van de asielzoeker bij acties die door het Joegoslavische leger in Kosovo zijn uitgevoerd. Het Joegoslavische leger is betrokken geweest bij acties tegen de etnisch Albanese bevolking in Kosovo en bij gevechten tegen het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK). Gelet op eventuele uitsluiting van de bescherming van het Vluchtelingenverdrag op grond van artikel 1F dient het onderzoek in het gehoor naar de asielmotieven in het geval van deserteurs uit het Joegoslavische leger tevens te zijn gericht op de functie en werkzaamheden in het leger van de desbetreffende asielzoeker inclusief eventuele pogingen zich te distantiëren. Hierbij wordt verwezen naar IND-Werkinstructie nr 163 (toepassing artikel 1F Vluchtelingenverdrag).

2.2.2. Indicaties vtv-humanitair

IND-Werkinstructie nr. 31 (traumabeleid) is van toepassing.

2.2.3. Driejarenbeleid

Voor wat betreft het driejarenbeleid dient de periode vanaf 29 april 1999 tot en met 3 april 2000 mee te worden meegerekend als relevant tijdsverloop. Bij brief van 3 april 2000 heeft de Staatssecretaris van Justitie aan de Voorzitter van de Tweede Kamer meegedeeld dat het uitstel van vertrekbeleid voor asielzoekers uit de FRJ wordt beëindigd (EDS object id: 953245).

3. Procedurele aspecten

3.1. Onderzoek door het Ministerie van Buitenlandse Zaken

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft aangegeven onderzoek te kunnen doen naar de vraag of een document is opgesteld op een wijze die overeenkomt met de terzake van

dergelijke documenten geldende praktijk.

3.2. Het stellen van vragen aan de Directie Beleid

Voor het stellen van vragen aan de Directie Beleid is werkinstructie nr. 221 van toepassing.

4. Terugkeer en verwijdering

4.1. Uitzettingsbeleid

Naar de FRJ kan worden teruggekeerd.

4.2. Vvtv-beleid/uitstel van vertrek

Er is geen vvtv-beleid van toepassing. Met ingang van 3 april 2000 geldt geen uitstel van vertrek meer voor asielzoekers die zich beroepen op dienstweigering of desertie uit het Joegoslavische leger.